

КОНЦЕСІЯ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Підгаєць С.В., к.е.н., викладач,
Вінницький навчально-науковий
інститут економіки ЗУНУ*

У період викликів глобальної конкуренції та нестабільності економічних умов все більш актуальною стає співпраця держави і бізнесу, що в сучасних умовах виступає важливим стратегічним орієнтиром для забезпечення сталого економічного розвитку суспільства. Основою співпраці державного і приватного секторів економіки може виступати механізм державно-приватного партнерства (ДПП), що є важливим інструментом для потенційного зростання економіки та реалізації важливих пріоритетних проєктів.

Останнім часом сфера поширення механізмів державно-приватного партнерства дещо розширилась, розвиваються самі форми партнерства та їх модифікації. Практика зарубіжних країн свідчить, що дієвим та результативним механізмом ДПП є концесія. Концесія як форма ДПП відіграє важливу роль у напрямку сталого економічного розвитку держави. У свою чергу, концесійний механізм ДПП дозволяє ефективніше використовувати наявні ресурси партнерів щодо досягнення спільних цілей в межах партнерських моделей співпраці, які диференціюються за обсягом переданих приватному партнеру права власності на об'єкт, інвестиційним потенціалом партнерів, підходами до розподілу та управління ризиками, відповідальністю за виконані роботи

тощо.

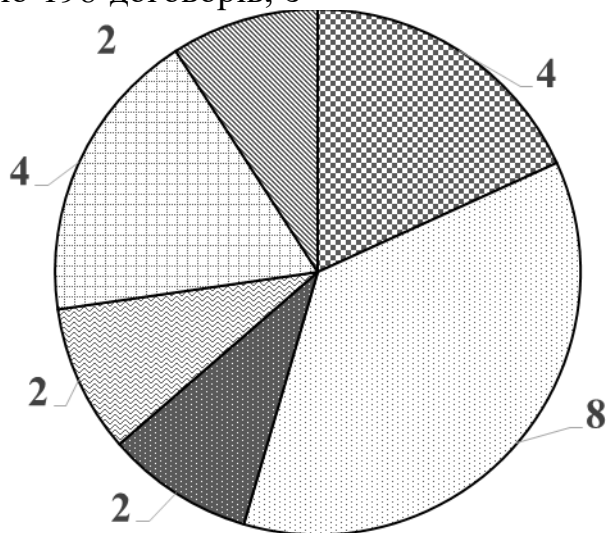
Концесійний механізм є досить поширеним за кордоном і знаходить успішне застосування в більш ніж 120 країнах світу. Особливо важливим є його використання в проєктах транспортної інфраструктури, таких як будівництво доріг, мостів, аеропортів, тунелів тощо. Концесійний механізм дозволяє залучати ресурси приватного сектору економіки, здійснювати ефективне управління проєктами ДПП та знижувати інвестиційні ризики держави.

Механізм концесії в Україні передбачає [1]: здійснення концесійної діяльності (на підставі концесійного договору приватний партнер отримує право на реалізацію певної діяльності або управління об'єктом, який належить державі); контроль та регулювання (держава здійснює регулювання та контроль за виконанням концесійного договору); вибір концесіонерів на конкурсній основі (процес відбору концесіонерів проводиться переважно через конкурс на умовах прозорості та конкурентоспроможності); комплексне використання об'єкта концесії відповідно до умов договору; забезпечення стабільних умов та справедливого розподілу ризиків між учасниками партнерських проєктів; участь державного партнера у фінансуванні проєкту (уряд та/або органи місцевого самоврядування можуть брати участь у частковому

фінансуванні об'єктів концесії, які мають важливе соціальне значення).

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на початок 2024 року на умовах державно-приватного партнерства укладено 198 договорів, з

яких реалізується 22 договори (рис. 1), 166 договорів не реалізується (115 – не виконується, 51 – розірвані / закінчився термін дії), 10 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації [2].

- ▣ Виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл постачання природного газу
- ▣ Збір, очищення та розподіл води
- ▣ Управління відходами, крім збирання та перевезення
- ▣ Охорона здоров'я
- ▣ Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт
- ▣ Інші

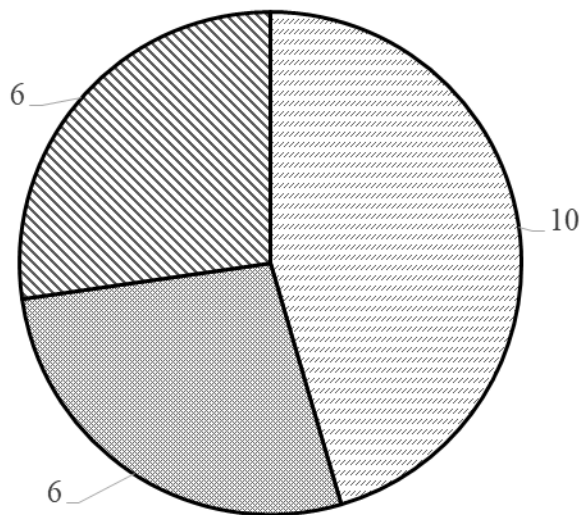
Рис. 1. Діючі проекти державно-приватного партнерства за сферами поширення станом на початок 2024 року*

*Складено на основі [2]

Дані рис. 1 свідчать, що станом на початок 2024 року загальна кількість договорів ДПП включала 22 діючих проекти у різних сферах національної економіки, зокрема: у сфері збору, очищення та розподілу води – 8 проектів, що становить 36,3% від загальної кількості діючих проектів; у сфері виробництва, транспортування і постачання тепла та розподілу постачання природного газу – 4 проекти, що становить 18,2% від загальної кількості діючих проектів; у сфері туризму, відпочинку, рекреації, культури і спорту – 4 проекти, що становить 18,2% від загальної кількості

діючих проектів; у сфері охорони здоров'я – 2 проекти, що становить 9,1% від загальної кількості діючих проектів; у сфері управління відходами (крім збирання та перевезення) – 2 проекти, що становить 9,1% від загальної кількості діючих проектів; інші сфери діяльності – 2 проекти, що становить 9,1% від загальної кількості діючих проектів.

На рис.2 розглянемо діючу практику функціонування проектів державно-приватного партнерства за механізмами їх реалізації станом на початок 2024 року.

■ Концесійний механізм ■ Договори про спільну діяльність ■ Інші

Рис. 2. Діючі проєкти ДПП за механізмами реалізації станом на початок 2024 року*

*Складено на основі [2]

Дані рис. 2 свідчать, що станом на початок 2024 року найбільш поширеним механізмом реалізації проєктів ДПП є концесія, на основі якої укладено 10 договорів, що становить 45,4% діючих договорів від загальної їх кількості.

Чинному концесійному механізму притаманні деякі ризики, зокрема: 1) повна чи часткова втрата державного контролю за необґрунтованими тарифами, що може спричинити негативний вплив на інтереси кінцевих споживачів; 2) соціальні наслідки, що пов'язані з банкрутством об'єкту концесії (втрата чи скорочення робочих місць, погіршення якості пропонованих послуг та ін.); 3) загроза вилучення монопольної ренти орієнтованими на прибуток партнерами. Зазначені ризики важливо враховувати на етапах започаткування та підготовки концесійних угод для забезпечення ефективної реалізації проєктів ДПП.

Недостатня поширеність механізму концесії пов'язана з ризиками, обумовленими різними

об'єктивними причинами, як от поява непередбачуваних обставин, прийняття державою законодавчих змін, нестача інвестиційних ресурсів, неспівпадіння бюджетного періоду з терміном концесійного договору тощо. Активність поширення концесії як механізму партнерства зростатиме, якщо реалізація проєктів буде високоефективною. Додаткові інструменти стимулювання приватного бізнесу для укладання концесійних угод можуть значно підвищити інтерес приватного підприємництва до участі у проєктах ДПП та сприяти їх успішній реалізації. Зокрема, з метою активізації цього механізму доцільно для учасників приватного сектора застосовувати систему податкових стимулів. Адже, використання податкових стимулів як форми податкових преференцій може слугувати ефективним інструментом для залучення учасників приватного сектора економіки до участі у важливих національних масштабних проєктах на основі механізму ДПП.

Список використаних джерел:

1. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/155-20> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini (дата звернення: 25.03.2024).
3. Підгаєць С. В. Проблеми розвитку механізму концесії як форми державно-приватного партнерства. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 7. С. 192-198.

ФІНАНСОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАУКИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Деркач А.М., викладач спеціальних економічних дисциплін ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Козачок А.В., викладач спеціальних економічних дисциплін ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Фінансові та організаційні аспекти грають ключову роль у розвитку науки та суспільства. Сучасна наука потребує значних інвестицій як у власне дослідження, так і в його реалізацію та застосування. Організаційні структури, в свою чергу, формують ефективність наукових досліджень і сприяють їхньому впливу на суспільство.

Фінансові аспекти розвитку науки:

- Інвестиції у наукові дослідження. Безпосередні інвестиції у наукові дослідження є основним джерелом прогресу в науці. Фінансування дозволяє науковим установам та дослідникам здійснювати відкриття, що змінюють наше розуміння світу і відкривають нові можливості для технологічного розвитку.

- *Грантова підтримка*. Багато наукових досліджень фінансуються через гранти від урядових,

некомерційних та приватних організацій. Це допомагає забезпечити різноманітність досліджень та підтримку молодих вчених.

Комерційне використання результатів: Фінансування науки також може надавати можливості для комерційного використання результатів досліджень. Це стимулює розвиток технологій і сприяє їхньому впровадженню в промисловість.

Організаційні аспекти розвитку науки:

- Наукові установи – їх ефективна робота є важливим чинником у розвитку науки. Ці установи забезпечують інфраструктуру для проведення досліджень, сприяють обміну знаннями та співпраці між дослідниками.

- Міждисциплінарна співпраця - сприяє міждисциплінарній співпраці, стимулюють інновації та розвиток нових напрямків досліджень.